

Ryszard Prędk
Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny
Bieszczadzkiego Parku Narodowego
38–700 Ustrzyki Dolne, ul. Bełska 7
lynxrp@go2.pl

Received: 19.07.2006
Reviewed: 29.07.2006

BIESZCZADZKI PARK NARODOWY – W ŚWIEŹLE BADAŃ ANKIETOWYCH TURYSTÓW NA SZLAKACH PIESZYCH W LATACH 2004–2005

**Bieszczady National Park in opinions of visitors questioning
on foot trail in 2004–2005**

Abstract: The results of questionnaire examinations of the Park visitors in years 2004–2005 are presented. The structure of visitors' population (age, education, place of residence) as well as the goals of visit in the BNP, opinions about protection of the foot trails surroundings, and observed by visitors threats to nature are given. Their suggestions should help in proper park management.

Wstęp

Badania ankietowe zwiedzających Bieszczadzki Park Narodowy prowadzone były m.in. przez Góreckiego i innych (1996), Góreckiego i Przywarę (1997), Królika (1998), a także przez pracowników Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Prędk 1998, 2000, 2002). Pozwalają one na poznanie struktury populacji zwiedzających oraz ocenę ich świadomości ekologicznej. Pozwalają również na dokonanie wewnętrznej samooceny działalności parku w zakresie przygotowania szlaków turystycznych i ścieżek do zwiedzania.

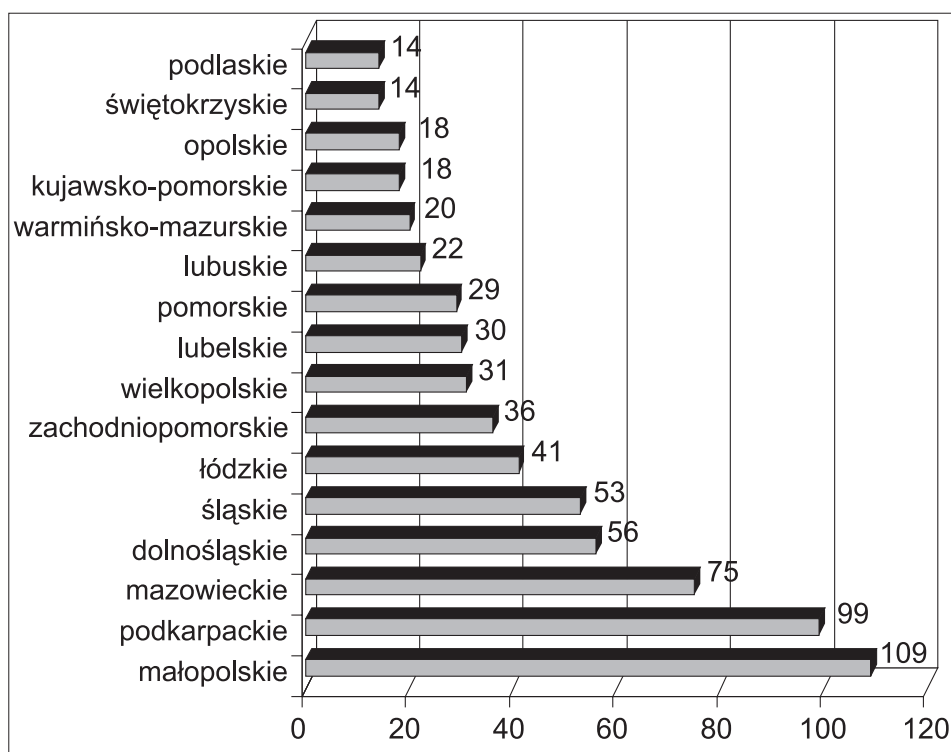
Metodyka badań

Badania przeprowadzono w lipcu 2004 i w lipcu 2005 roku w dwóch punktach na terenie BdPN. Były to Przełęcz Orłowicza oraz Przełęcz pod Tarnicą. Ankietowani poznawali park w sposób czynny korzystając ze szlaków pieszych. Ankieterami byli odpowiednio przeszkoleni studenci Ochrony Środowiska UJ,

odbywający w tym czasie dwutygodniową praktykę na terenie Parku. W ankiecie przeprowadzonej w roku 2004 wzięło udział 409 osób, w roku 2005 – 243 osoby. Dla uzyskania pełniejszego zróżnicowania statystycznego wśród zwiedzających ankietarzy wybierali co dziesiątą osobę w obydwu punktach przeprowadzania ankiety. Pośród 20 pytań zawartych w ankiecie 5 opisywało strukturę demograficzną zwiedzających (wiek, miejsce zamieszkania, wykształcenie, itp.). Pozostałe dotyczyły zagadnień związanych z udostępnianiem parku do zwiedzania i miały charakter pytań do wyboru spośród określonych odpowiedzi lub pytań otwartych, gdzie zwiedzający mogli swobodnie się wypowiedzieć. Uzyskane wyniki opracowano statystycznie korzystając z bazy danych MS Access.

Prezentacja wyników badań ankietowych

Miejsce zamieszkania. Większość ankietowanych pochodziła z województw małopolskiego (109 osób) i podkarpackiego (99) – a więc położonych najbliżej parku (Ryc. 1). Łącznie stanowili oni prawie jedną trzecią zwiedzających.

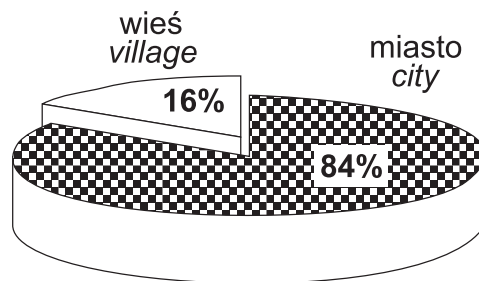

Ryc. 1. Podział ankietowanych według województwa, w jakim zamieszkują.

Fig. 1. Place of residence of visitors – voivodeship.

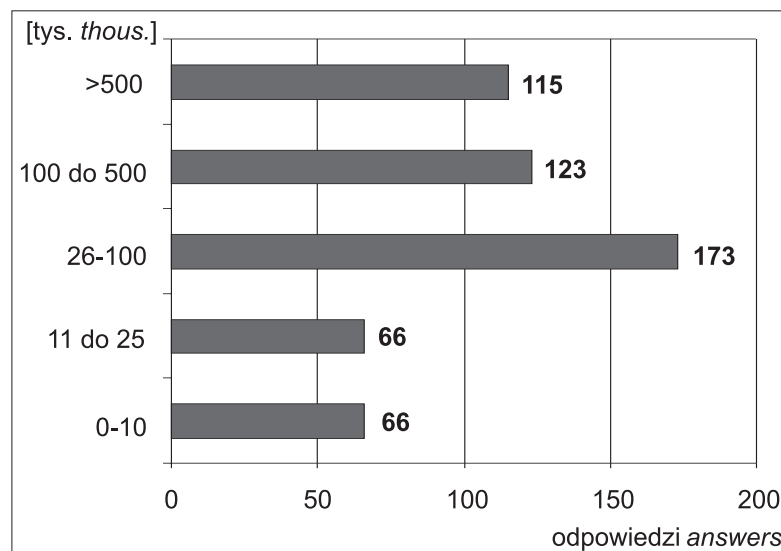
Ponad 66% zwiedzających przybyło z 6 województw, w tym tych cechujących się dużym zaludnieniem (m.in. śląskie, mazowieckie, łódzkie). Najmniej gości przybyło do parku z województw północno-wschodniej Polski (podlaskie, kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie) – razem 52 osoby oraz z województw o małej powierzchni i zaludnieniu (opolskie, świętokrzyskie, lubuskie).

Większość zwiedzających na stałe zamieszkuje ośrodki miejskie (Ryc. 2). Tak zadeklarowało 84% respondentów. Wśród nich najwięcej osób (173) pochodziło z miejscowości liczących od 26–100 tys. mieszkańców (Ryc. 3), co stanowiło 32% wszystkich osób zamieszkujących w miastach. W miastach do 25 tys. mieszka 24% ankietowanych.

Ryc. 2. Miejsce zamieszkania (wieś/miasto).

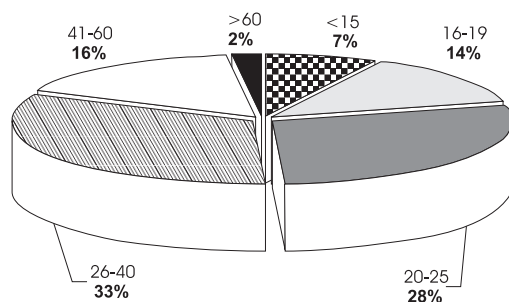
Fig. 2. Place of residence of visitors – village/city.

Ryc. 3. Podział ankietowanych według liczby mieszkańców w mieście zamieszkania.

Fig. 3. Visitors according the size of city (number of inhabitants) of residence.

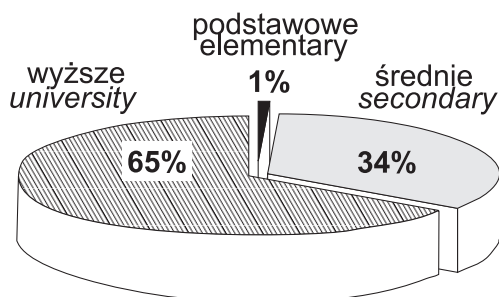
Wiek i wykształcenie. Badaniami objęto osoby mieszczące się w różnych przedziałach wiekowych (Ryc. 4). Wśród ponad 650 osób biorących udział w ankiecie dominowała grupa wiekowa 20–25 lat. Byli to przeważnie studenci. Niemal co piąta osoba korzystająca ze szlaku miała ponad 40 lat. Najstarsza miała 80 lat.

Ryc. 4. Wiek ankietowanych.

Fig. 4. Age of visitors.

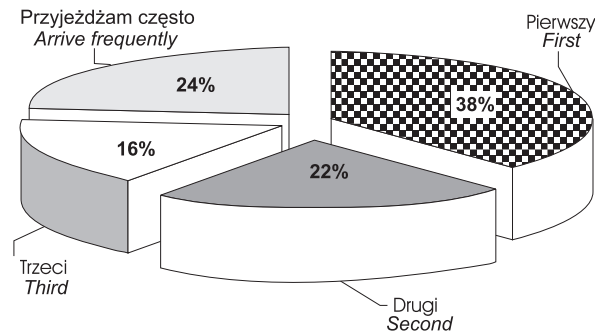
Zastanawiające są wyniki badań, jeżeli chodzi o poziom wykształcenia. Wśród osób powyżej 26 lat aż dwie trzecie posiadało wyższe wykształcenie (Ryc. 5).

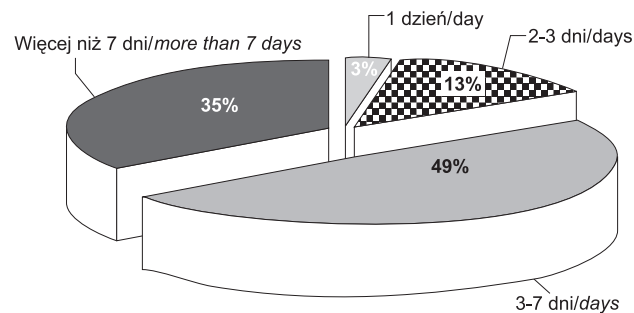
Ryc. 5. Wykształcenie (uwzględniono osoby powyżej 26 roku życia).

Fig. 5. Education of the visitors (above the age of 26 years).

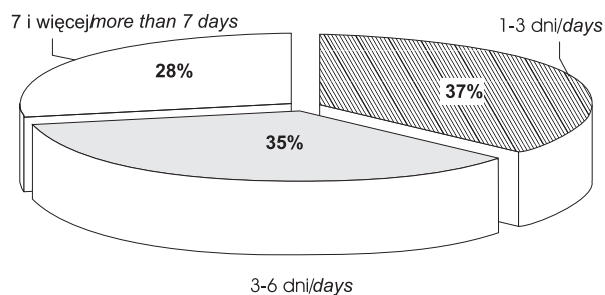
Czas pobytu. Większość ankietowanych to osoby, które przyjechały w Bieszczady po raz pierwszy lub drugi (60% odpowiedzi) – ryc. 6. Takich odpowiedzi udzielali głównie ludzie młodzi – do 25 roku życia. Niemal 1/4 ankietowanych (24%) stwierdziła, że często powraca w Bieszczady.

Ryc. 6. Który raz jest Pan/Pani w Bieszczadach?**Fig. 6.** How many times have you visit Bieszczady Mts?

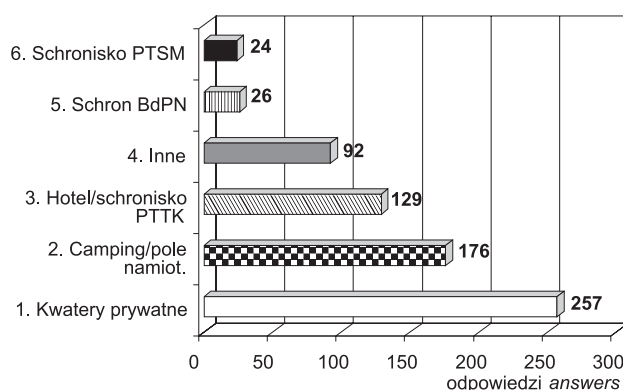
Zauważyć należy, że większość zwiedzających zatrzymuje się w Bieszczadach na dłużej. Prawie połowa zwiedzających odpoczywa na terenie Bieszczadów przez okres od 3–7 dni (49%). Co trzeci zwiedzający zatrzymuje się na dłuższy okres, trwający ponad tydzień (Ryc. 7).

Ryc. 7. Czas trwania pobytu w Bieszczadach.**Fig. 7.** Time of staying in the Bieszczady Mts.

Mniej więcej równomiernie (Ryc. 8) rozkłada się długość pobytu na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego (krótki – do 3 dni, średni – od 3 do 6 dni oraz dłuższy – powyżej 1 tygodnia). Dłużej przebywa w parku 28% zwiedzających – ponad 180 udzielonych odpowiedzi.

Ryc. 8. Przeciętny czas pobytu na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego.**Fig 8.** Average duration of visit in the area of the Bieszczady NP.

Miejsce zakwaterowania. Turyści przebywający w Bieszczadach Wysokich najczęściej na miejsce zakwaterowania wybierają kwatery prywatne (257 osób – prawie 40% ogółu – Ryc. 9). Są to przeważnie gospodarstwa agroturystyczne lub pokoje gościnne oferowane przez pracowników parku (głównie w Ustrzykach Górnych i Wołosatem). Częściej korzystają z kempingów i pól namiotowych (176 osób – 27%), niż ze schronisk i hoteli (129 osób – 20%). Rzadko natomiast (8%) wybierają schrony BdPN czy schroniska PTSM. Ta sytuacja zmieniła się znacznie w ostatniej dekadzie. W połowie lat 90. turyści na terenie parku nocowali głównie w schroniskach turystycznych (PTTK, BdPN).

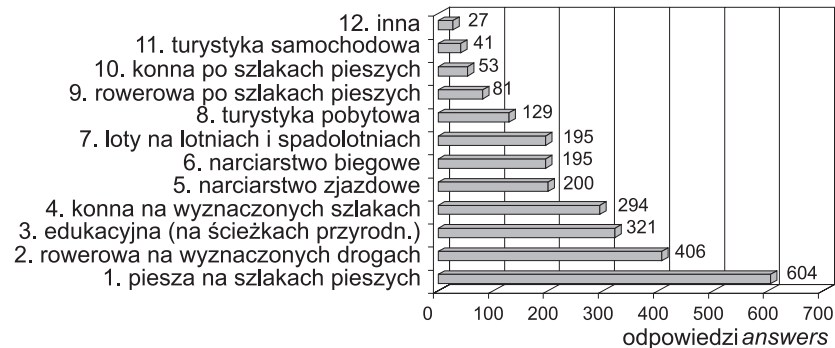

Ryc. 9. Obiekt zakwaterowania w czasie pobytu na terenie Parku lub jego otuliny.

Fig. 9. Lodging on the territory of the Bieszczady NP. and its buffer zone. 1. Private houses, 2. Camp sites, 3. Mountain hotels, 4. Other places, 5. BNP boarding house, 6. Youth hostel.

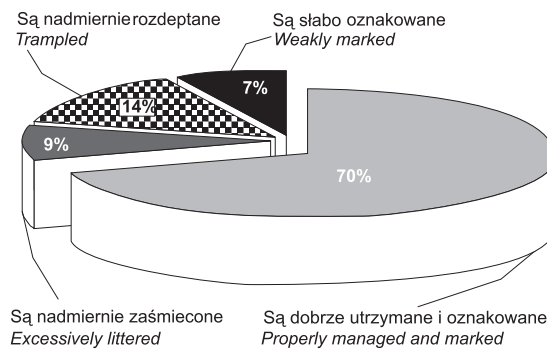
Preferowane formy turystyki. Nie zmieniło się radykalnie w stosunku do badań z lat 1996–1997 (Prędkie 1998) oraz 2000 (Prędkie 2002) zainteresowanie rozwojem różnorodnych form turystyki na terenie parku. W dalszym ciągu za najbardziej pożądane formy udostępniania parku uważana jest turystyka piesza (94%), rowerowa (63%), edukacyjna (50%) oraz konna (46%) (Ryc. 10). Są to wyniki bardzo zbliżone do tych z roku 2000 (Prędkie 2002). Około jedna trzecia zwiedzających (31%) popiera rozwój tych form turystyki, które nie są dozwolone na terenie parku (narciarstwo zjazdowe, loty na lotniach i paralotniach). W porównaniu z poprzednimi badaniami wzrósł udział osób wskazujących na potrzebę rozwoju narciarstwa zjazdowego (z 22% w 2000 roku do 31% w latach 2004–2005).

Ocena stanu szlaków oraz ich nadzoru przez pracowników parku. Większość badanych (70%) pozytywnie ocenia stan szlaków pieszych (Ryc. 11). Około 14% zwiedzających uważa, że szlaki są nadmiernie rozdeptane – wzrost w porównaniu z rokiem 2000 (8%). Jedynie co dziesiąty zwiedzający uważa, że szlaki są nadmiernie zaśmiecone (spadek tych opinii w porównaniu z rokiem 2000 o 7%).

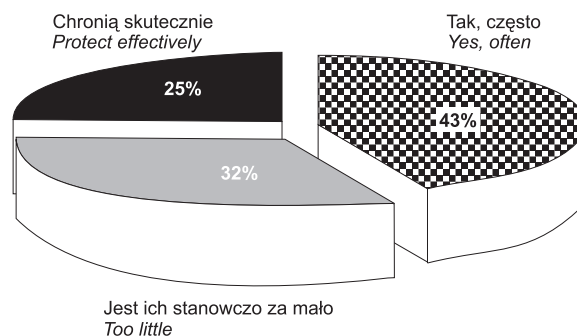
Ryc. 10. Jaka forma turystyki powinna być popierana w Bieszczadzkim Parku Narodowym?

Fig. 10. Which form of tourism should be promoted in the BNP? 1. Foot tourism on the foot trails, 2. Educational tourism on the interpretative paths, 3. Bicycle tourism on the special bicycle trails, 4. Horse tourism on the special horse trails, 5. Downhill-skiing, 6. Cross-country skiing, 7. Hang-glider sport, 8. Resting in hotels, 9. Bicycle tourism on the foot trails, 10. Horse tourism on the foot trails, 11. Car tourism, 12. Other forms.

Ryc. 11. Jaki jest stan szlaków turystycznych w BdPN?

Fig. 11. What is the present state of the foot trails in the Bieszczady NP?

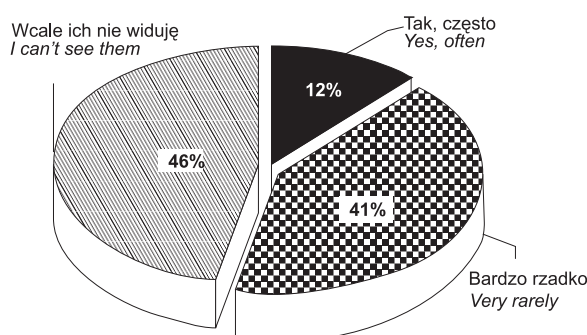

Ryc. 12. Czy obserwuje Pani/Pan zabiegi ochronne na szlakach pieszych BdPN?

Fig. 12. Do you observe any protective measures on the foot trails of the Bieszczady NP?

Zdecydowana większość zwiedzających (68%) dostrzega różnorodne formy technicznej konserwacji szlaków (Ryc. 12), co przekłada się na ochronę otoczenia przyrodniczego. Obecnie około 1/3 zwiedzających uważa, że jest tych zabezpieczeń za mało, podczas gdy w roku 2000 takich odpowiedzi udzieliło 45% ankietowanych, a w latach 1996–1997 aż 84%. Wtedy na terenie parku zabiegów takich prawie nie wykonywano.

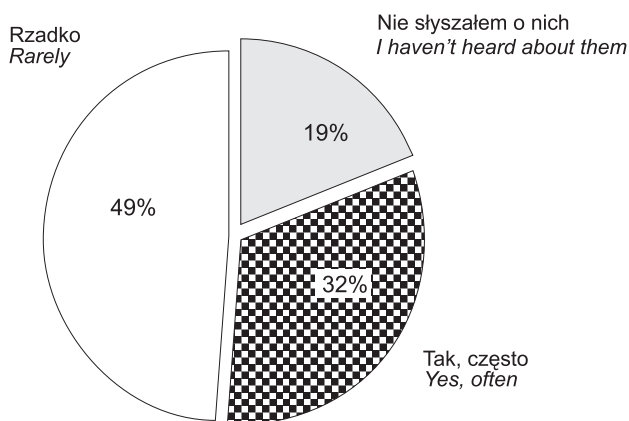
W dalszym ciągu bardzo rzadko (41%) bądź wcale (46%) nie są spotykane na szlakach pieszych służby parku. Jedynie 12% zwiedzających podało, że często spotyka na szlakach pracowników terenowych poszczególnych obwodów ochronnych bądź Straż Parku (Ryc. 13).

Ryc. 13. Czy obserwuje Pan /Pani pracowników parku na szlakach turystycznych?

Fig. 13. Do you meet members of the Park services on the trails?

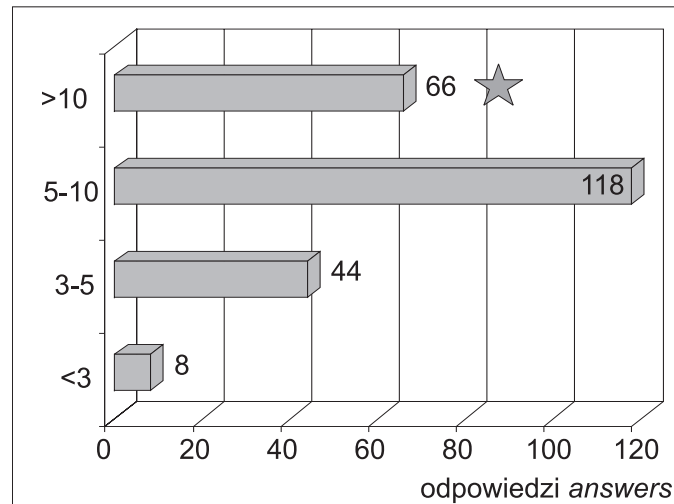
Zainteresowanie edukacją przyrodniczą. Utrzymuje się dość duże zainteresowanie ścieżkami przyrodniczymi na terenie BdPN (Ryc. 14). Co trzeci zwiedzający często korzysta ze ścieżek, prawie połowa respondentów rzadko, nato-

Ryc. 14. Czy korzysta Pani/Pan ze ścieżek przyrodniczych BdPN i wydanych do nich przewodników?

Fig. 14. Do you use the nature path guides?

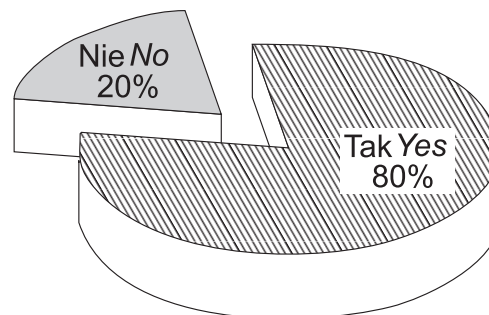
miast 19% o nich nie słyszało. Większość zainteresowanych nie wie jednak, że na terenie parku wytyczono i opracowano już 13 takich ścieżek (2006 rok) – ryc. 15. Poprawnie odpowiedziało jedynie 66 osób – czyli 28% wszystkich osób biorących udział w badaniu w roku 2005.

Ryc. 15. Jaka jest Pana/Pani zdaniem liczba ścieżek przyrodniczych na terenie parku? (właściwą odpowiedź zaznaczono gwiazdką).

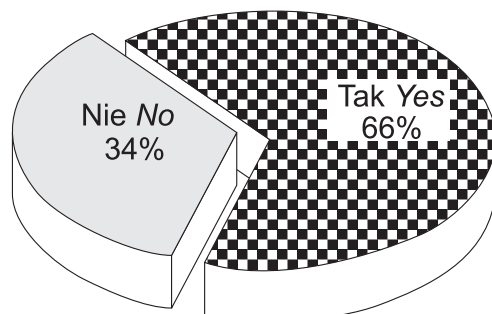
Fig. 15. What is the number of nature paths on the territory of the Bieszczady NP? (the proper answer is marked with a star).

Znajomość regulaminu zwiedzania. Większość zwiedzających (80%) przyznaje, że zna regulamin parku (Ryc. 16), 66% uważa, że jest on dobrze spopularyzowany (dostępny) w obiektach służących udostępnianiu parku do zwiedzania (Ryc. 17).

Ryc. 16. Czy jest Pani/Panu znany regulamin dla zwiedzających Park?

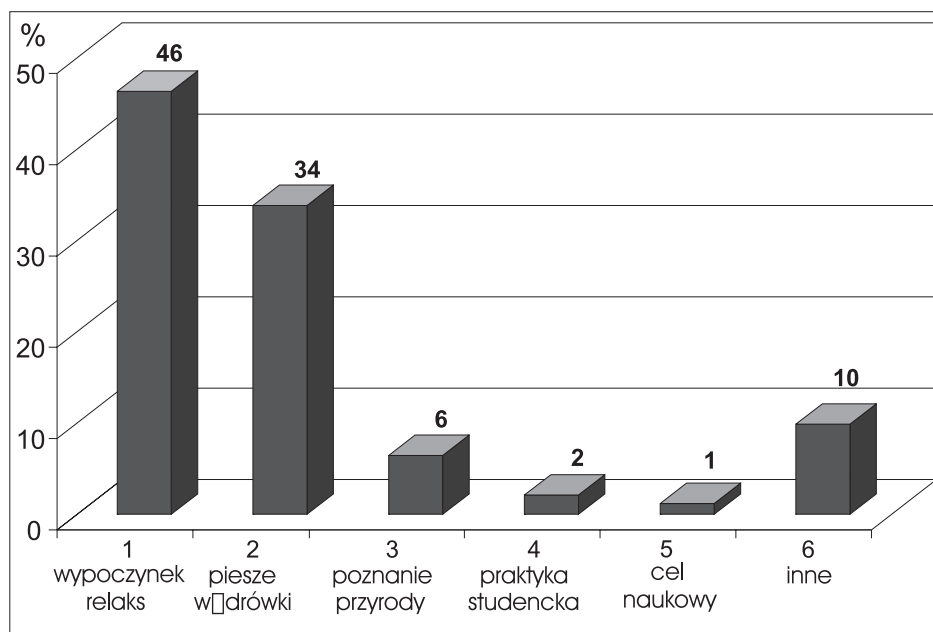
Fig. 16. Do you know the regulations for visitors?

Ryc. 17. Czy powyższy regulamin jest powszechnie dostępny?

Fig. 17. Are the park regulations accessible?

Cel przyjazdu. Jako główny cel swojego przyjazdu do Bieszczadzkiego Parku Narodowego większość respondentów wskazała chęć zrelaksowania się na łonie przyrody (46%) oraz chęć uprawiania aktywnej formy wypoczynku – wędrówek po szlakach pieszych (34%). Dla 6% odwiedzających głównym celem było poznanie przyrody Parku (Ryc. 18).

Ryc. 18. Proszę określić swój główny cel przyjazdu do Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

Fig. 18. Please describe your general goal of arrival to the Bieszczady National Park. 1. Rest in natural area, 2. Wanderings on the trails, 3. Learn the Bieszczady nature, 4. Student practice, 5. Scientific purpose, 6. Other goals.

Zagrożenia dla przyrody. Jako największe zagrożenie dla ochrony zasobów przyrodniczych Bieszczadów większość ankietowanych wymieniła ruch turystyczny i jego następstwa, takie jak: nadmiar zwiedzających (55%), zaśmiecenie i zanieczyszczenie środowiska (23%) oraz rozrost infrastruktury turystycznej (9%) i ruch samochodowy (4%) (Ryc. 19). Te odpowiedzi stanowiły łącznie ponad 90% wszystkich udzielonych przez respondentów.

Ryc. 19. Jakie dostrzega Pan/Pani główne zagrożenia dla przyrody Bieszczadów?

Fig. 19. What is the most important threat to the Bieszczady nature? 1. High number of visitors, 2. Polluted and littered nature, 3. Development of infrastructure, 4. Car traffic, 5. Natural reasons (fires, avalanches), 6. Forest cutting, 7. Bad organization of the nature protection, 8. No threats.

Uwagi odnośnie udostępniania parku do zwiedzania. Turyści zwracają uwagę na konieczność dalszej poprawy infrastruktury technicznej na szlakach pieszych (deszczochrony, poręcze, bariery) – ryc. 20. Tak uważa 28% zwiedzających. Prawie 14% badanych wskazuje na potrzebę poprawy oznakowania szlaków, z kolei 19% opowiedziało się za poprawą bazy usługowej związanej z turystyką (budowa schronisk, sklepów, parkingów). Około 13% respondentów narzekało na kiepski stan dróg w Bieszczadach. Tylko co dziesiąty ankietowany wyrażał niezadowolenie w związku z koniecznością uiszczenia opłat za wstęp do parku.

Ryc. 20. Co Pana/Pani zdaniem należałoby poprawić/zmienić, jeśli chodzi o udostępnianie Parku do zwiedzania?

Fig. 20. What are your suggestions, opinions about public accessibility to the park? What should be changed, improved, etc.? 1. Improvement of tourist infrastructure on the trails, 2. Development of tourist facilities (hotels, parking lots, shops, etc.), 3. Improvement of foot marks, 4. Improvement of roads, 5. Liquidation of entrance tickets to the park, 6. No changes, 7. Improvement of the tourist control by the Park services, 8. Problem with dogs on the trails.

Wnioski

1. Turyści świadomi są bogactwa przyrodniczego parku oraz zagrożeń wynikających z czasowego przepełnienia szlaków turystycznych oraz rozwoju infrastruktury turystycznej.
2. Powszechnie dostrzegana jest dbałość Parku o zabezpieczenie otoczenia przyrodniczego szlaków. Jednocześnie zwiedzający podkreślali małą ilość osób zaangażowanych w bezpośredni nadzór ze strony BdPN nad ruchem turystycznym na szlakach pieszych.
3. Wśród zwiedzających park przeważają osoby o wysokiej świadomości ekologicznej oraz dobrze wykształcone, o czym świadczy dominująca wśród zwiedzających liczba osób z wyższym wykształceniem.
4. Bieszczady w opinii zwiedzających będą w przyszłości przede wszystkim miejscem rozwoju turystyki pieszej oraz wymagającej lepszego przygotowania przyrodniczego – turystyki edukacyjnej.
5. Większość ankietowanych rozumie konieczność pobierania opłat za wstęp do parku, gdyż te środki wykorzystywane są do rozwoju i konserwacji technicznego uzbrojenia szlaków pieszych.
6. Wydaje się, że dla lepszego zapoznania zwiedzających z celem i zasadami funkcjonowania parku należałoby bardziej rozpropagować regulamin zwiedzania (nawet załączając go do biletu wstępu do parku).

Literatura

- Górecki A., Drózd M., Najder R., Szczęsna A. 1996. Bieszczadzki Park Narodowy, a kształtowanie się postaw i świadomości ekologicznej jego mieszkańców. *Roczniki Bieszczadzkie* 4: 185–206.
- Górecki A., Przywara D. 1997. Świadomość ekologiczna młodzieży w Polsce południowo-wschodniej. *Roczniki Bieszczadzkie* 5: 195–209.
- Królik C. 1998. Działalność dydaktyczna Bieszczadzkiego Parku Narodowego i jej ocena przez osoby odwiedzające Park. Praca mag. UMCS.
- Prędko R. 1998. Monitoring ruchu turystycznego – badania ankietowe. *Roczniki Bieszczadzkie* 6: 341–345.
- Prędko R. 2000. Badania ankietowe zwiedzających Bieszczadzki Park Narodowy w 1998 roku. *Roczniki Bieszczadzkie* 8: 353–368.
- Prędko R. 2002. Wybrane zagadnienia monitoringu ruchu turystycznego w Bieszczadzkim Parku Narodowym w latach 2000–2001. *Roczniki Bieszczadzkie* 10: 177–190.

Summary

Most of Bieszczady NP visitors live in the neighbouring voivodeships (Fig. 1). They live in the cities (Fig. 2), mostly larger (Fig. 3). The visitors were of different age (Fig. 4). Great number of them were well educated (Fig. 5). Most of them visited Bieszczady for the first time (Fig. 6) and spend 3–7 days in the Bieszczady Mts. (Fig. 7). In the Park territory 28% of visitors stay longer than one week (Fig. 8). They prefer private lodging and campsites than hotels and boarding houses (Fig. 9). Comparing to similar research in years 1996–1997 and 2000 visitors constantly prefer wandering on the foot trails (Fig. 10) and educational tourism on the nature paths. In their opinion horse and bicycle tourism on the special trails should be also promoted. The majority of Park's guests said that the foot trails were properly managed (Fig. 11) and observed technical conservation of the trails (Fig. 12). Members of the Park services are not often visible on the trails (Fig. 13). Visitors are interested in nature paths. About 30% of them used frequently (Fig. 14), but most of people do not know the proper number of the paths in the Park (Fig. 15). The regulations for visitors are generally known and accessible (Fig. 16, 17). As main goal of arrival to the Bieszczady National Park visitors described resting in well preserved nature (46%) and practicing the active form of tourism like wandering on the foot trails (34%) – see Fig. 18. As main threat to natural ecosystems park guests told tourist traffic and its consequences, crowded trails, littering and polluting of nature, car traffic and non limited development of tourist infrastructure (Fig. 19). Tourist paid attention on necessity of improvement the infrastructure located on the foot trails (rain shelters, handrails) (Fig. 20), 19% of visitors looked for better conditions in boarding houses, shops and parking lots), while 14% wanted faster road improvement.

